

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Orijan Nilsson
Naturvårdsenheten

010-224 51 67
076-129 80 10

orjan.nilsson@lansstyrelsen.se

Beslut om bildande av naturreservatet Stora Fjället i Karlsborgs kommun

Innehåll

Beslut om bildande m.m.
Syfte
Beslut om föreskrifter
Beskrivning av naturreservatet
Planeringsbakgrund
Ärendets handläggning
Skälen för beslut
Upplysningar
Ersättningsstalan
Kungörelse
Hur man överklagar

Bilagor

Bilaga 1. Beslutskarta
Bilaga 2. Översiktskarta
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Sakägareförteckning
Bilaga 5. Besvärshänvisning O4
Bilaga 6. Sändlista

Administrativa uppgifter

Namn:	Naturservatet Stora Fjället
NVR ID	2031229
Län:	Västra Götalands län
Kommun:	Karlsborg
Ungefärlig mittpunkt	N 650013, E 472155 SWEREF99
Fastigheter och ägare:	<i>Enligt sakägareförteckning (bilaga 4)</i>
Nyttjanderättsinnehavare:	<i>Enligt sakägareförteckning (bilaga 4)</i>
Areal (ha):	206,9
Förvaltare:	Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Naturgeografisk region:	Tiveden – Työskegen - Kålmården
Objektskategori:	Barnnaturskog nedan gränsen för fjällnära om- råde
IUCN-kategori:	Strikt naturservat

Beslut om bildande m.m.

Länsstyrelsen förklarar det område som avgränsats på kartan i bilaga 1 som naturreservat. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808).

Naturreservatets gränser ska märkas ut i terrängen.

Namnet ska vara Naturreservatet Stora Fjället.

Länsstyrelsen fastställer skötselplanen i bilaga 3. Beslutet är fattat med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m..

Syfte

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara och utveckla naturvärden knutna till gamla hällmarkstallskogar.
- bevara och utveckla värden knutna till övriga äldre barrskogar.
- bevara lämpliga livsmiljöer och spelplatser för tjäder.
- friluftsliv som grundar sig på allemansrätten ska kunna bedrivas i hela naturreservatet, och besökaren ska kunna se och uppleva områdets typiska livsmiljöer och arter.

Syftet ska tryggas genom att:

- barrskogen lämnas huvudsakligen till fri utveckling, men naturvårdsbarrskogar ska lämnas i stort sett oförändrade.
- stigar markeras tydligt.
- viss röjning av intågande gran kan ske för att bevara tjäderspelplatser.
- enskilda träd som hotar skada lämningsgränser ska markeras och stenmurar tas bort.

Beslut om föreskrifter

Länsstyrelsen beslutar att följande föreskrifter ska gälla i naturreservatet. Beslutet är fattat med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken.

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § miljöbalken)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Avverka träd, röja, gallra, plantera eller utföra andra skogsbruksåtgärder.
2. Ta bort eller upparbeta liggande eller stående döda träd eller vindfällan.
3. Jaga tjäder, orre eller järpe.
4. Dika, skyddsrika, kulvertera dike, rensa dike, dämna, muddra eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets hydrologiska förhållanden.
5. Borra, gräva, schakta, utfylla, tipa eller spränga.
6. Röja siktgator.
7. Bedriva täkt av något slag, ej heller husbehovstäkt eller täkt av torv för husbehov.

8. Anlägga luft- eller markledning.
 9. Anordna upplag.
 10. Använda växtnäringssämnen, kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.
 11. Uppföra byggnad eller därmed jämförbar anläggning.
 12. Uppföra mast, torn, vindkraftverk, antenn eller liknande anläggningar.
 13. Anlägga, bygga eller förändra väg, skogsbilväg, ridväg, stig eller parkeringsplats, grillplatser, vindskydd eller liknande.
 14. Anlägga bro eller brygga.
 15. Sätta upp stängsel eller annan hägnad.
- Det är vidare förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:
16. Uppföra älg torn, gömsle eller liknande konstruktion för jakt.
- Föreskrift A.4 och A.5 gäller inte vid reparation och underhåll av befintliga vägar i området.

Föreskrifter enligt A ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- Träd och grenar som blockerar eller utgör en säkerhetsrisk för vägar, byggnader, tomter eller liknande får avlägsnas utan hinder av föreskrifterna.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om skyldighet att tala viss intrång samt 3 § förordningen om områdesskydd gällande förvaltning av reservatet

Fastighetsägare och innehavare av särskild rätt förpliktas att tala att följande anordningar utförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med naturreservatet.

1. Märka ut naturreservatet i terrängen.
2. Anlägga parkeringsplatser och vandringsleder samt sätta upp informationstavlor och/eller andra anordningar typ eldstäder, toaletter etc.
3. Genomföra naturvårdsbelysning
4. Uppföljning av kvalitetsmål enligt fastställt skötselplan.

I den till detta beslut hörande skötselplanen (bilaga 3) framgår i detalj var anordningar ska utföras och åtgärder vidtas.

C. Ordningsskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 §)

Det är förbjudet att inom naturreservatet:

1. Skada döda liggande eller stående träd eller vindfällen eller bryta torra grenar eller kvistar.
2. Störa djurlivet t.ex. genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära rovfågelbon, lya eller gryt.

3. Fånga eller samla in vedlevande insekter, ryggradslösa djur, kärlväxter, mossor, lavar eller svamp, med undantag av bär och matsvamp för eget bruk.
4. Implantera främmande växt- eller djurart.
5. Framföra motorfordret fordon annat än på befintliga vägar.
6. Sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.
7. Anordna tävlingar och lägerverksamhet för fler än 100 personer.

Föreskrift C.5 gäller ej jaktättsinnehavare vid utransport av fallt vilt.

Föreskrift C.5 gäller inte för markägaren till fastigheten Granviken 3:37 som, i samband med skogsbruksåtgärder, har rätt att nyttja den befintliga drivningsvägen genom del av naturreservatet från området öster om Andsjön/Lilla Tingsjön till skogsbilvägen öster om naturreservatet (se avslutskarta, bilaga 1).

Föreskrifter enligt C ovan gäller inte i följande fall:

- När förvaltaren, eller den förvaltaren utser, utför åtgärder som behövs för naturreservatets vård och skötsel.
- När Länsstyrelsen, eller den Länsstyrelsen utser, genomför naturinventeringar vilka även kan innebära insamling av arter i vetenskapligt syfte.

Beskrivning av naturreservatet

Natur- och kulturhistoriska värden

Stora Fjället ligger i utkanten av Tivedenområdet i Karlsborgs kommun. Naturreservatet är beläget ca 8 km norr om Karlsborg och ca. 1,5 km väster om Vättern. Topografin är starkt kuperad med högsta punkt på själva Stora Fjällets topp ca 215 m.ö.h. Fyra mindre sjöar finns i området.

Stora Fjället består mestadels av gammal barrskog, huvudsakligen hållmarkstallskog. Området är ett viktigt kärnområde för fjäder. De gamla fina tallskogarna på hållmarker hyser stora naturvärden med gamla grova tallar och solbelyst död ved som är viktiga insektsmiljöer. Eftersom skogen på sina ställen har nått en anseelig ålder, och därmed har god förekomst av död ved, ibland även i grova dimensioner, har en fin mossflora utvecklats. Hö- och rödlistade arter som vedtrappmossa, *Anastrophyllum hellerianum*, blåsäcks-mossa, *Calypogeia azurea*, samt stubbtädmossa, *Cephalozia caerulea*, växer i området.

Häradskartan från slutet av 1800-talet visar att så gott som all mark var täckt av barrskog inom naturreservatets gränser. Undantaget var de fyra gamla, nu rivna, torpen som hade små öppna odlingslitter. Men dessa torpställen är nu igenväxta med skog.

År 2008 brandhäjades dels ett ca 7 ha stort område med hållmarkstallskog i naturreservatets centrala del, dels ett område på några hundra kvadrater i västra delen av naturreservatet. Brand är en viktig störningsfaktor i land-

skapet. Vid branden dödades eller skadades många träd. Brandfältet utgör nu en viktig insekts- och fågelmiljö.

Friluftsliv

Området är även uppskattat av det rörliga friluftslivet och det finns flera fina stigar och vandringsleder genom området.

Bebygelse och anläggningar

I området, i anslutning till sjön Stora Ormhålan, finns en linbana, en grillplats samt öglor för klättring på en bergssida.

En mer utförlig beskrivning av området lämnas i skötselplanen.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Reservatet ligger inom riksintresse för friluftslivet FR03 Göta kanal - Tiveden.

Kommunal översiktsplan

Beslutet överensstämmer med intentionerna i översiktsplanen för Karlshagens kommun.

Befintligt områdesskydd

Området omfattas inte av något befintligt områdesskydd.

Ärendets handläggning

Den södra delen av området utpekades som lämpligt för formellt skydd i samband med regeringens uppdrag till Naturvårdsverket 2002-06-13 att genomföra en naturvärdesbedömning av all statlig skogsmark (M2002/2121/Na). Därefter har viss gränsjustering gjorts efter förankring med Sveaskog AB.

I samband med inventeringsarbete och kontakter med Sveaskog under 2008 framkom att skogsområdet med höga naturvärden även omfattar flera av de privatägda fastigheter som ligger norr om Sveaskogs mark. I området Ytter-
sjön-Krokstjön-Slättsjön. Berörda fastighetsägare kontaktades därför av Länsstyrelsen för samråd om lämpliga avgränsningar av naturreservatet m.m. Förslaget till naturreservat har efter genomförd samråd med privata markägare utökats med ca. 55 ha.

Huvuddelen av naturreservatet har förvärvat köp från Sveaskog AB. En fastighet har förvärvat från Länsstyrelsens jordfond (staten). Överenskomelser om inträngsättningar, markbyte och/eller köp har träffats för samtliga tolv berörda privata fastigheter.

Länsstyrelsen har även haft en diskussion med Karlshagens Turism AB som är huvudman för den linbana, grillplats samt öglor för klättring som finns vid Stora Ormhålan. Karlshagens Turism AB har meddelat att man tillslut

dare avser att behålla anordningarna. Karlsborgs Turism AB hade ett arrendeaftal med tidigare fastighetsägaren Sveaskog AB för anordningarna. Ett nytt arrendeaftal måste därför tecknas med staten (Länsstyrelsen).

Länsstyrelsen för även en dialog med Karlsborgs kommun, Karlsborgs Turism AB och Granviks Byalag om vem/vilka som är och/eller i framtiden ska vara ansvarig för skötseln av de olika vandringsleder som delvis går genom naturreservatet. Det gäller främst "Granviksleden" samt "Torp- och Kulturmiljövandringen" norr om Kroksjön och Slättsjön.

Samtliga berörda mark- och sakägare har förelagts enligt 24 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att yttra sig över förslag till beslut med föreskrifter och skötselplan.

Förslaget till naturreservat har remitterats till Karlsborgs kommun och Skogsstyrelsen.

Granviks Byalag, Naturskyddsföreningen i Karlsborg, Skaraborgs naturskyddsförening, Fritidsfrämjandet Karlsborg, LRF Skaraborg, Västergöts lands ornitologiska förening, Billingsens Klätterklubb och Leif Pettersson i Tibro har fått förslaget för kännedom och eventuellt yttrande.

Granviks kommun, Bygg- och miljönämnden har inget att erinra mot förslaget till bildande av naturreservat under förutsättning att kalkning av sjöarna Slättjön och Stora Ormhålan kan fortsätta så länge behovet bedöms föreligga. Kalkningsplanen fastställs i samråd med Länsstyrelsen.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen bedömer att kalkningen kan fortsätta som tidigare i enlighet med kalkningsplanen.

Karlsborgs Turism AB lämnar en kommentar om att man avser att tillslutare behålla anordningarna med linbana, grillplats samt öglor för klättring vid Stora Ormhålan, och att man vill teckna ett nytt avtal för detta med Länsstyrelsen. Karlsborgs Turism AB påtalar också att man inte anser sig vara huvudman för någon av vandringslederna i området.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen bedömer, i enlighet med tidigare beslut, att anordningarna tillslutare kan behållas med Karlsborgs Turism AB som huvudman och att ett nytt avtal ska tecknas. Länsstyrelsen noterar även att Karlsborgs Turism AB inte anser sig vara huvudman för någon av vandringslederna.

Granviks Byalag har i ett yttrande framfört allt kommenterat vandringslederna i området. Granviks Byalag anser att hela Torp- och Kulturmiljövandringen behöver rustas upp, samt att det är Karlsborgs kommun alt. Karlsborgs Turism AB, som är huvudman för Granviksleden resp. Torp- och Kulturmiljövandringen.

Granviks Byalag påtalar att man frivilligt har underhållit lederna men att man inte har ekonomiska eller personella resurser att var formell huvudman. Men Granviks Byalag erbjuder sig att vara entreprenör för skötseln med skötselavtal.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen tolkar yttrandet från Granviks Byalag så att man inte har något att erinra mot bildandet av naturreservatet Stora Fjället. Länsstyrelsen kan med ledning av remissvaren konstatera att det råder viss oklarhet kring vem/vilka som är, eller i framtiden kommer att vara, huvudman för de leder i området som till största delen ligger utanför naturreservatet.

När det gäller den del av lederna som ligger i naturreservatet, har reservatsförvaltaren (Länsstyrelsen) ett övergripande ansvar, om ingen annan tar ansvar för skötsel och underhåll. Länsstyrelsen ser positivt på att diskutera ett förslag till skötselavtal inom naturreservatet med Granviks Byalag.

Billings Klätterklubb har inga invändningar mot bildande av naturreservat. Billings Klätterklubb påtalar att de borrbultar (klätteröglor) som finns på klippan vid Stora Ornahålan är monterade av Karlsborgs Turism AB. Billings Klätterklubb har ingen organiserad verksamhet vid Stora Ornahålan. Men det kan givetvis hända att klubbens medlemmar, eller andra klättrare, besöker området i egen regi.

Billings Klätterklubb har inga anspråk på att få ett specifikt tillstånd för klättring på klippan vid Stora Ornahålan. Men man ser möjligheter för enskilda klättrare att klättra på klippan inom ramen för allemansrätten.

Länsstyrelsens kommentar: Länsstyrelsen bedömer att klättringen vid Stora Ornahålan är förhållandevis begränsad. I den mån klättring genomförs i organiserad form så sker det inom ramen för avtalet med Karlsborgs Turism AB. Länsstyrelsen bedömer att några särskilda föreskrifter som reglerar klättring i naturreservatet för närvarande inte är motiverade. Klättring kan tillsviðare ske i naturreservatet inom ramen för allemansrätten.

Skälen för Länsstyrelsens beslut

Naturreservatet har höga biologiska bevarandevärden främst genom att skogen är förhållandevis gammal med en stor andel grova träd och relativt gott om död ved. I områdets brantare bergspartier finns lodyor och blockterräng, ofta med död ved. När skogsbruket upphör i de delar som fortfarande är påverkade av skogsbruk kommer områdets naturskogsqualiteter att förstärkas. Brandfalten har bidragit till att höja områdets naturvärden. Området är även ett viktigt kärrområde för fjäder.

Miljömål

Naturreservatet utgör ett led i arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljömålen Levande skogar, Levande sjöar och vattendrag samt Ett rikt växt- och djurliv.

Intresseprövning

Med hänsyn till områdets värden och naturreservatets syften kommer pågående mark- och vattenanvändning att avsevärt försväras. Länsstyrelsen bedömer att områdets värden bäst ges ett långsiktigt skydd genom bildande av naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. De är främst avsedda att begränsa skador på mark samt växt- och djurliv. Vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken finner Länsstyrelsen att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär så begränsade kostnadsomräkningar och andra konsekvenser att det saknas skäl för konsekvensutredning av regelgivning.

Hushållningsbestämmelser

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna för mark- och vattenområden enligt 3 och 4 kap. miljöbalken och med den för området gällande översiktsplanen.

Upplysningar

Dispens från föreskrifterna m.m.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen medge dispens från föreskrifterna för naturreservatet. Dispens får dock inte lämnas för åtgärder som strider mot syftet med naturreservatet. Om det finns synnerliga skäl får Länsstyrelsen helt eller delvis upphäva beslutet om naturreservatet (7 kap 7 § miljöbalken).

Gagnvirke

Alla virkessortiment inkl. grenar och toppar (GROT) som tas ut ur området med stöd av föreskrifter och skötselplan tillfaller staten.

Insektsangrepp

Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen kommer efter naturreservatsbildningen att vara statens ansvar.

Annan lagstiftning gäller som vanligt

Vid sidan av föreskrifterna för naturreservatet gäller annan lagstiftning som vanligt. Lagar och föreskrifter som bedöms vara av särskild betydelse för att syftet med naturreservatet ska uppnås är t.ex. följande:

- Regler om körning i terräng i terrängkörningslagen och terrängkörningsförordningen.
- Regler om fridlysning av växter och djur i miljöbalken och artskydds-förordningen.

Förvaltare och förvaltningsuppgifter

- Förvaltare är Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Förvaltningen ska ske i samverkan med markägarna.
- Naturservatets gränser märks ut i terrängen genom förvaltarens försorg enligt anvisningar av Naturvårdsverket.
- Förvaltningen bedrivs enligt den skötselplan som fastställts av Länsstyrelsen. Skötselplanen ska ligga till grund för naturservatets skötsel och ska vid behov revideras.

Erstattningstalan

Om överenskomme om ersättning inte kan träffas, måste saksägare som vill göra anspråk på ersättning eller inlösen väcka talan i Mark- och miljödomstolen som får avgöra ersättningsfrågan. Sådan talan måste enligt 31 kap 13 § miljöbalken lämnas in till Mark- och miljödomstolen inom ett år efter att detta beslut vunnit laga kraft, i annat fall förlorar saksägaren rätten till ersättning.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets förtätningssamling samt i tidningen Skaraborgs Allehanda.

Föreskrifterna enligt 7 kap 30 § miljöbalken träder i kraft den dag som framgår av kungörelsen i Länsstyrelsens förtätningssamling och gäller omedelbart även om de överklagas.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, se bifogat formulär O4.

I detta ärende har länsöverdirektör Agneta Kores beslutat. Naturvårdshandläggare Öryan Nilsson har varit föredragande. I handläggningen har också deltagit naturvårdsdirektör Sven Swedberg, funktionschef Johan Janner, antikvarie Lisa Ragnarsson, arkitekt Mehdi Vaziri, biolog Mats Johansson och länsjurist Anders Hjalmarsson.

Agneta Kores

Öryan Nilsson